

KLYS

Konstnärliga
och Litterära
Yrkes
utövares
Samarbets
nämnd

Stockholm 2011-09-12

Region Blekinge

Synpunkter på remissutgåva till Regional kulturplan för Region Blekinge

KLYS har beretts tillfälle att yttra sig över ovanstående förslag till regional kulturplan. Efter en inledande presentation av KLYS och vårt arbete, följer våra synpunkter på planen. Vi har försökt lägga upp synpunkterna efter den ordning som finns i förslaget. Det finns bra ambitioner och mycket som är positivt i dokumentet. Vi har dock här i huvudsak valt att utveckla det som vi tycker kan förbättras.

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – företräder via sina 16 medlemsorganisationer ca 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl.a. författare, musiker, komponister, bildkonstnärer, dramatiker, regissörer, journalister, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t.ex. upphovsrätt, arbetsmarknad, tryck- och yttrandefrihet samt mediefrågor. KLYS har i drygt 50 år arbetat med dessa frågor på ett nationellt plan.

I och med införandet av samverkansmodellen på den statliga kulturpolitikens område, har KLYS också påbörjat ett arbete på regional nivå, främst med att försöka bidra till att yrkesverksamma kulturskapare bjuds in som samtalspart i dialoger kopplade till kulturplanen. Enligt förordningen ska regionala kulturplaner tas fram ”efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället.” KLYS har uppfattat förordningen som en uppmaning, både till regionerna och till professionella kulturskapare, att ta tillvara professionella kulturskapares regionala erfarenheter och att utifrån det också formulera en regional konstnärspolitik.

Det är KLYS erfarenhet att kulturplanerna ofta tas fram i nära samarbete med de regionala institutionerna. Ett vanligt tillvägagångssätt är att institutionerna ombeds bidra med beskrivningar av sin *verksamhet* och visioner för framtiden som avsnitt i kulturplanen.

Därför verkar KLYS för att även kulturskapare – i första hand de fria kulturskapare som inte är knutna

till någon institution – bjuds in till samtal och att konstnärspolitiken inte tappas bort mellan ideella föreningars behov och regionala institutioners prioriteringar för sin verksamhet.

Den exakta formen för samråd med professionella kulturskapare väljer regionen själv. **KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form**, dvs. att kulturplanen beskriver en plan för hur regionen/länet tar till vara professionella kulturskapares erfarenheter, både de som är knutna till någon av regionens verksamheter och de fria kulturskaparna. KLYS verkar också för att sådana samråd arvoderas och att sådan arvodering budgeteras för i kulturplanen.

Bland KLYS viktigaste frågor, som även gäller samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av största vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Vi verkar också för att det ska finnas en balans mellan kulturens egenvärde och den s.k. aspektpolitiken, samt att även regional kulturpolitik har konkreta målsättningar om konstnärlig kvalitet och förnyelse.

Övergripande kommentarer på kulturplanen

KLYS saknar på flera ställen utvecklade skrivningar om de grupper KLYS företräder, dvs. de professionella kulturskaparna. Vi efterlyser en konstområdesövergripande kartläggning av länets professionella kulturskapare med utgångspunkt i sektorns regionala villkor. Inom vilka konstområden finns det yrkesverksamma professionella kulturskapare i Region Blekinge, under vilka villkor verkar de och vad skulle kunna utveckla och förbättra dessa villkor? Kulturplanen är emellanåt också för passiv.

Vi vill förorda att man genomgående använder sig av begreppet kulturskapare istället för exempelvis "kulturutövare" eller "kulturarbetare". KLYS använder benämningen kulturskapare för yrkesverksamma/professionella personer inom kulturområdet, syftande på de personer som *skapar* kulturella uttryck i sitt yrke. Begreppet "kulturarbetare" har tidigare använts. Det begreppet har dock kommit att uppfattas som en bredare krets än innefattande enbart yrkesverksamma kulturskapare. Begreppet "kulturutövare" har däremot en snävare betydelse än begreppet "kulturskapare". Ordet "utövare" drar åt innebörden "använda, bruka" och gör upphovsmannaaspekten svagare.

För att fortsätta på spåret om definitioner, är det KLYS erfarenhet att det i dialogsamtal kopplat till samverkansmodellen ofta talas om dialog med "ideell sektor", som om det vore en homogen grupp, och att beskrivningar av dialog med professionella kulturskapare oftare beskrivs som samtal med "enskilda" kulturskapare, alternativt "det professionella kulturlivet", som om gruppen professionella kulturskapare vore mer heterogen än "ideell sektor" och utan egentliga företrädare. KLYS och dess medlemsorganisationer av fackliga förbund och intresseorganisationer organiserar cirka 30 000 kulturskapare. Det finns inte regionala medlemsavdelningar överallt, men väl verksamma kulturskapare som kan bidra med det värdefulla perspektivet av hur det är att verka inom sina konstområden i regionen, och också vad som skulle kunna utvecklas till gagn för alla.

Ett sätt att komma bort från problematiken som formuleras ovan, där samråd med kulturskapare riskerar att få en mindre representativ klang, är att formalisera samråden med denna sektor. Vi hänvisar här även till bilagan, som medföljer KLYS remissvar om hur vi ser på samråd.

Inledning

Den inledande texten tycker vi genomgående är bra. Den tyder på höga ambitioner för kulturskapare och uttalar tydligt att dessa ska kunna utveckla sitt konstnärskap.

Kulturpolitiska mål

Vi tycker att skrivningarna rörande de kulturpolitiska målen är bra, och att nyskapande och kvalitet lyfts fram som värdegrunder. Vi tolkar också den kulturpolitik som presenteras som framåtsyftande och aktiv, vilket är positivt. Tankarna om att kalla samman regionens kulturutövare (inklusive yrkesverksamma kulturskapare tar vi för givet) för att skapa nya samverkansformer och gränsöverskridande projekt, tror vi mycket på.

Blekinge kulturpolitiska organisation

Trots de goda intentionerna i de inledande texterna saknar vi här en definition av de yrkesverksamma kulturskaparnas roll nu och i framtiden, och vi ifrågasätter påståendet att det fria kulturlivet till stor del bärs upp av föreningar och studieförbund. Vi menar att de yrkesverksamma kulturskaparna är en lika viktig del av det fria kulturlivet. T.ex. leds en stor del av det ideella kulturlivet av professionella kulturskapare.

Det är generellt viktigt att man inte blandar ihop civilsamhällets aktörer, dvs. föreningar och aktiva amatörer, med de yrkesverksamma kulturskaparna. De är visserligen beroende av varandra för att ett rikt kulturliv ska kunna skapas och utvecklas, men de verkar under helt olika villkor i samhället. Både samråd och stöd till dessa olika grupper bör vara separata och se olika ut.

Kultur och regional utveckling

Det blir, enligt vår erfarenhet, ofta vanskligt att tala om kultur som utvecklingsfaktor. Kulturen blir ofta ett medel som ska lyfta andra sektorer, såsom turism, företagande etc., och här får kulturen mer rollen av skapare av turismvärde, vilket vi tycker är olyckligt och förminskande. Dock anser vi att man här kan utläsa en ambition kring att kulturen i sig ska göra regionen attraktiv. Det är först när kulturen får verka utifrån sitt egenvärde som den kan bidra till att lyfta övriga delar i samhället. Därför är det viktigt att man i en region analyserar vilken typ av konstnärspolitik man vill ha, dvs. vad man skapar för förutsättningar för konstnärer och andra kulturskapare att efter studierna leva och verka i regionen. Dessa aspekter är viktiga att lyfta fram exempelvis i stycket kring hållbarhet och tillgänglighet på s. 10.

De kärnvärden som finns på sid. 9 tycker vi är bra och tydliga, och det man skrivit angående den internationella och globala kopplingen tyder på att man ser sig själv som en del i ett större sammanhang.

Så har kulturplanen tagits fram

Här framgår på ett mycket tydligt sätt att man haft dialoger och samråd med olika aktörer i samhället, så även med yrkesverksamma kulturskapare. Detta är något vi naturligtvis välkomnar, och vi passar på att understryka att vi gärna ser att man även i fortsättningen för sådana dialoger och även fördjupar dem under hela processens gång, dvs. såväl vid framtagande och genomförande som vid utvärdering av kulturplanen.

Samverkan

Vi ser här stora ambitioner till ett utökat samarbete, dels mellan de närliggande regionerna Kalmar och Kronoberg, dels med det internationella närområdet. Detta tycker vi är bra, men vi vill trots det flagga för att vi även här anar vissa risker för en sammanblandning av det civila samhället och aktörerna inom det fria yrkesverksamma kulturlivet.

Den beskrivna funktionsanalysen och de planerade kompetenshöjande insatserna för tjänstemän och politiker kan vi inte annat än bifalla med emfas. Särskilt det sistnämnda är ytterst viktigt för att få förståelse för inte minst yrkesverksamma kulturskarpares roll i kulturlivet och villkor i samhället.

Blekinges kommuner

I genomgången av länets kommuner framkommer att det finns en mängd verksamheter inom alla konstområden. Vi tycker dock att det ofta saknas en koppling till de yrkesverksamma kulturskaparna. Det är ju trots allt dessa som i många fall står för innehållet i institutionernas eller föreningarnas verksamheter.

Lite frågande är vi också till påståendet att "Amatörkulturen och föreningslivet är ryggraden i Sölvesborgs kommuns kulturliv.", särskilt som man senare i samma stycke skriver en hel del om professionellt yrkesverksamma kulturarbetare (här föredrar vi som sagt hellre begreppet kulturskapare).

Under rubriken Utvecklingsmöjligheter saknar vi lite skarpare formuleringar. Det talas om att utveckla kulturlivet och kompetenshöjande insatser, men vad betyder detta i realiteten?

Scenkonst

Även här kan vi utläsa höga ambitioner i vad man vill arbeta med och utveckla de närmaste åren. Vi tycker det är bra och högst relevant att ge de olika områdena – dans, musik respektive teater – egna rubriker, eftersom de på många vis har väldigt olika förutsättningar. Exempelvis när det handlar om lokaler för kulturskapare, så ser behoven väldigt olika ut för olika yrkesgrupper, och vi vill påminna om att man tänker på detta i det fortsatta arbetet.

Vi noterar också att det endast är i avsnitten som berör musik- och teaterområdena som de professionella kulturskaparna har en uttalad roll. Dessa är både konkreta och framåtsyftande, och vi skulle därför gärna vilja att man även i avsnittet som gäller dansområdet utvecklar skrivningar om hur man tänker kring de yrkesverksammans roll i utvecklingen. Hur ser de professionella dansarnas utvecklingsmöjligheter ut?

Kulturarv

Då kulturarv och kulturmiljö inte hör till de områden KLYS främst arbetar inom, har vi inte några större synpunkter, utan här vill vi främst peka på de möjligheter som finns kring samverkan inom olika områden. Det är många av de professionella kulturskaparna som är verksamma inte minst inom museivärlden, varför ett tillvaratagande av deras kompetens för att utveckla kulturarvs- och kulturmiljöområdet är en spännande tanke. Man kan tolka vissa skrivningar som något i den riktningen, men vi tror att kulturplanen skulle vara betjänt med mer konkreta exempel på detta.

Bibliotek

Kulturplanen innehåller nya och spännande arbetsuppgifter för biblioteken, bl.a. uppdrag som skiljer sig från det grundläggande uppdrag biblioteken i dag redan har. Vi vill här understryka vikten av att biblioteken får utökad resurstilldelning för dessa nya angelägna uppdrag och att den då inte tas från befintlig verksamhet.

Film och rörliga medier

Tankarna kring att skapa en regional filmfond för kulturskapare inom filmområdet ställer vi oss bakom. Vi efterlyser även en analys av vilka villkor som finns för verksamma inom området, och hur dessa kan utvecklas. Detta område är väldigt fokuserat på barn och unga, och det är inget vi i sak motsätter oss, men vi vill påminna om att de yrkesverksamma inom området sprider sig över ett bredare åldersspann än så.

Bildkonst

Det är glädjande att man i detta avsnitt tar sin utgångspunkt i konstnärernas möjlighet att verka och leva i regionen. Skapandet av nya mötesplatser och en översyn av vilken infrastruktur och andra former av stöd som finns på området, är något vi ser som positivt. Detta gäller även ambitionen att se över hur ett regionalt uppdrag för bildkonsten kan se ut.

Litteratur och berättande

Det vanliga i kulturplanerna är att man buntar ihop författar- och litteraturfrågor med biblioteken. Vi välkomnar därför att Blekinge ger området en egen rubrik. Att man avser att ta fram en strategi för detta område är något KLYS verkligen vill understryka vikten av. När det arbetet startar ser vi fram emot att de yrkesverksamma inom området anlitas som en resurs på olika sätt. Deras erfarenheter, kunskaper och kompetens ser vi som ovärderliga.

Folkbildningen

Även här är det av största betydelse att de yrkesverksamma kulturskaparna involveras, särskilt när det gäller att skapa mötesplatser och utveckla samarbeten av olika slag. Det står nu "olika parter" men vi vill gärna se ett förtydligande av vilka det kan vara, och vi förutsätter att de yrkesverksamma kulturskaparna är en av dessa parter. Detta gäller för övrigt även på andra håll i dokumentet.

Barn och unga

Barn och ungdomar är naturligtvis en mycket viktig grupp i sammanhanget, och att man har stora ambitioner att stärka samarbetet mellan skola och kulturliv – inte minst de yrkesverksamma kulturskaparna – ser vi självklart som positivt. Vi ser dock en fara i att det är flera regioner och landsting som på olika vis tar upp just satsningen Skapande skola i sina förslag till kulturplaner, så även Blekinge. Sett ur ett barn- och ungdomsperspektiv är Skapande skola ett lovvärt initiativ, som ur den aspekten har varit lyckad på många håll i landet, men vi vill också uppmärksamma att initiativet hittills inte har varit lika lyckat för de yrkesverksamma kulturskaparna. Det har bland annat visat sig att kulturskapare som anlitas av skolor inom ramen för satsningen ofta får ta rollen som pedagoger, vilket inte är tanken. Inte heller har professionella kulturskapare alla gånger fått avtalsenlig ersättning för sitt arbete i projekt som gjorts inom ramen för Skapande skola. Man bör i kulturplanen vara noga med att inte blanda ihop de statliga medel som finns inom ramen för samverkansmodellen med de medel som berör satsningen Skapande skola.

Kultur och hälsa

Kultur som källa till ökad hälsa är en av de så kallade aspekterna av kultur och kulturpolitik. Många nämner det positiva sambandet, vissa redogör för källorna för detta påstående, och detta är inte något som vi motsäger. Men som redan nämnts ovan anser vi att kulturen i första hand bör få verka utifrån sin egen kraft och sina egna förutsättningar, och som sådan påverka andra områden i positiv riktning. Det är här, precis som inom Skapande skola, viktigt att se till att i den mån professionella kulturskapare anlitas på olika sätt, dessa även får skälig ersättning för utfört arbete, och inte jämförs med exempelvis en orkester eller teatergrupp på amatöرنivå.

Kulturella och kreativa näringar

De senaste åren har det talats och skrivits mycket om kulturella och kreativa näringar och deras betydelse för samhället. Detta har bland annat resulterat i att regeringen har avsatt särskilda medel för att utforska området vidare. Det är dock viktigt att komma ihåg att regeringens satsning på kulturella och kreativa näringar inte handlar om skapande verksamhet, utan mer om att skapa möjligheter för s.k. inkubatorer, branschguider och annan information, inte minst på webben. KLYS har tagit fram en kartläggning över aktörer inom området kulturella och kreativa näringar (ladda ner den fritt här: www.klys.se) varifrån följande citat är taget: "Utan den kulturverksamhet som samhället garanterar, från musikklasser i skolan till nationella institutioner som museer och teatrar, kommer det inte att uppstå några kreativa näringar heller." Vi vill alltså poängtera att man måste separera åtgärder inom skapande verksamhet och underlättande åtgärder inom ramen för regeringens satsning. Annars ser vi självklart positivt på att man underlättar förutsättningarna i regionen för professionella kulturskapare, och det man skriver i planen är i sig strategiskt och bra.

Kultur och turism

Självklart är kultur en viktig faktor för turism och turismnäringen, men vi vill inte – enligt samma resonemang som ovan – se att kulturen blir en företeelse som enbart finns för att locka turister till regionen. Att man har ambitionen att skapa en arena för samverkan och utveckling inom området

ser vi dock som något positivt, och vi hoppas att samverkan blir så bred som möjligt och involverar alla nivåer i kulturlivet.

Ekonomi och finansieringsformer

Det är glädjande att läsa orden "långsiktig verkan" i förslaget till kulturplan. Detta är något som ofta saknas när man talar om ekonomifrågor. Tanken på nya finansieringsformer är även den intressant, och den finansieringsmodell som kort nämns låter spännande. Vi skulle dock gärna se att ordet "kulturskapare" nämns i sammanhanget. Producenter, finansörer och konsumenter i all ära, men vi anser att om det ska kunna skapas kulturella uttryck kan man inte bortse från de professionella kulturskaparna.

Uppföljning och utvärdering

Vi anser att det är av största vikt att man när det gäller dessa frågor tar till vara de kunskaper som de yrkesverksamma kulturskaparna har, och involverar dem i de framtida processerna.

Avslutande kommentar

KLYS vill avslutningsvis peka på följande tre övergripande punkter som vi anser vara extra viktiga när det handlar om att ta fram, genomföra och utvärdera en regional kulturplan:

- Ta tillvara professionella kulturskapares åsikter och erfarenheter.
- Formulera vilken typ av konstnärspolitik man vill ha i regionen.
- Respektera principen om armlängds avstånd.

Vi bifogar även en bilaga där vi utvecklar KLYS syn på hur man kan arbeta med kulturskapare i processen med kulturplanerna.

Slutligen vill vi å alla kulturskapares vägnar tacka för möjligheten att få komma med synpunkter på kulturplanen. Dessa har tagits fram inom KLYS interna Samverkansgrupp, där våra fyra huvudområden – ord, ton, bild/form samt scen/film – finns representerade.

Med vänliga hälsningar

Erik Wahlström, vik. förbundssekreterare

För vidare kontakt:

Giulia Ray, samverkanssamordnare, giulia@klys.se, 070-262 19 38

Anna Söderbäck, ordförande, anna@klys.se, 070-219 51 21

Ulrica Källén Lörelius, förbundssekreterare, ulrica@klys.se, 08-667 88 90